

Analyse | kraka

20. september 2016

Børn fra muslimske friskoler – hvordan klarer de sig?

Af Kristine Vasiljeva, Nicolai Kaarsen, Laurids Leo Münier og Kathrine Bonde

I marts 2016 har Regeringen, DF, LA og K indgået en aftale om at skærpe tilsynet med de frie grundskoler. En af tankerne bag forslaget var, at sikre at muslimske friskoler i tilstrækkelig grad uddanner deres elever i frihed og folkestyre.¹ Dette notat undersøger, hvordan unge fra de muslimske friskoler klarer sig ved 9. klasses afgangsprøve og i den videre færd i uddannelsessystemet. Analysen tager højde for forskelle i elevernes sociale baggrund.

- Elever i muslimske friskoler har fra 2007 til 2014 opnået knap 1,5 karakterpoint højere gennemsnit ved grundskolens afgangsprøver end elever med lignende etnisk baggrund i andre skoler. Forskellen er nogenlunde den samme, hvis der tages højde for forskelle i social baggrund.
- Elever fra muslimske friskoler har 5,6 pct. point større chance for at blive færdige med ungdomsuddannelse fem år efter, at de afslutter deres skolegang, og 7,1 pct. point højere chance for at påbegynde en videregående uddannelse fem år efter. Forskellen er nogenlunde den samme, hvis der tages højde for forskelle i social baggrund.
- Mødre til børn på muslimske friskoler tjener i gennemsnit 17.000 kr. mindre pr. år end mødre til børn med en lignende etnisk baggrund på andre skoler og 4,5 pct. færre har fuldført mindst en ungdomsuddannelse. Når det kommer til fædres indkomst og uddannelse, er der ingen statistisk målbar forskel. Det tyder på, at det ikke skyldes bedre sociale kår, at muslimske friskolebørn klarer sig relativt godt, men at forklaringen kan være, at muslimske friskoler er bedre til at løfte elevernes faglige niveau.

Anbefaling:

Undersøgelsen peger på, at almindelige folkeskoler med fordel kan hente inspiration hos muslimske friskoler, når det gælder undervisningen af ikke-vestlige indvandrere. Samtidig er der dog behov for undersøgelser af, hvordan de muslimske friskoler påvirker den værdimæssige integration, herunder evt. en evaluering af hvordan det skærpede tilsyn med fri-skolernes undervisning i frihed og folkestyre indført i 2016 fungerer.

¹ <https://www.dr.dk/nyheder/politik/blaat-flertal-skaerper-tilsyn-med-muslimske-friskoler>.

Kontakt

Ledende Økonom, PhD
Nicolai Kaarsen
Tlf. 4297 9626
E-mail nk@kraka.org

Ledende Økonom, PhD
Kristine Vasiljeva
Tlf. 2393 9327
E-mail kri@kraka.org

1. Indvandrerelever fra muslimske friskoler får højere karakterer**Friskoler**

Friskoler er grundskoler, som er selvejende, til forskel fra folkeskolerne som ejes og drives af kommunerne. Der er ikke nogen lovgivningsmæssig forskel på friskoler og andre privatskoler, men skoler, der definerer sig selv som friskoler, har oftest et religiøst værdigrundlag, som afspejles i undervisningen – f.eks. kan de undervise i særlige fag og/eller anvende usædvanlige pædagogiske metoder. Som andre private skoler kan de ansøge om tilskud fra staten og bliver lukket, hvis undervisningskvaliteten ikke står mål med hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Muslimske friskoler

Muslimske friskoler er baseret på et muslimsk værdigrundlag, hvilket f.eks. kan afspejles i, at eleverne undervises i fag som arabisk kultur eller islam.² Samtidig skal skolerne undervise i almindelige fag, som dansk, matematik og engelsk. Der er forskel på hvor meget vægt, der lægges på muslimske værdier. Nogle skoler ligner internationale skoler og tillader, at der også bliver indskrevet ikke-muslimske børn, i nogle skoler undervises der i elevernes modersmål, i nogle tages der særligt hensyn til elevernes køn, og i nogle lægges der en stor vægt på religion.³

Gavner eller skader muslimske friskoler integrationen?

Denne analyse ser nærmere på, om de muslimske friskoler gavner eller skader integrationen målt ved, hvordan elever på muslimske friskoler klarer sig i skolen og videre i uddannelsessystemet. Dermed undersøges ikke, hvordan elevernes værdigrundlag påvirkes, f.eks. om eleverne præges af holdninger, som er i modstrid med typiske danske værdier.

Højere karaktergennemsnit ved afgangsprøve

Indvandrere på muslimske friskoler er fagligt stærkere end indvandrere på øvrige skoler, jf. Figur 1.⁴ Karaktergennemsnittet ved grundskolens afgangsprøver er godt 1,4 karakterpoint højere for elever fra muslimske friskoler end elever fra øvrige skoler. Denne forskel stiger til over 1,5 karakterpoint, hvis der tages højde for elevernes sociale baggrund.⁵

Ensartet etnisk baggrund

I analysen indgår knap 29.000 efterkommere og indvandre, som stammer fra et af 17 ikke-vestlige oprindelseslande og som afsluttede 9. klasses afgangsprøve i perioden fra 2007 til 2014. Heraf har godt 1.600 gået på en muslimsk friskole. De 17 lande er lande, hvorfra mindst syv indvandrere eller efterkommere har gået på en muslimsk friskole, jf. Boks 1.

² Definitionen af muslimske friskoler kan variere, men nærværende analyse er baseret på listen af muslimske friskoler fra "Magt, Medborgerskab og Muslimske friskoler" af Annette Haaber Ihle, Institut for Tværkulturelle og Regionale Studier, Københavns Universitet, 2007 (kan downloades på https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/F5FA0223-3596-4332-B6CD-67DA3C2E3436/0/rapport_muslimske_friskoler.pdf). Udgivelsen anvender følgende definition: "Muslimske friskoler er altså en samlende betegnelse for de friskoler, som primært har til formål at tilvejebringe et miljø for muslimske elever, som gør det muligt for dem at vedligeholde deres religiøse identitet, samtidig med at de får mulighed for at erhverve sig en skoleuddannelse, som står mål med, hvad der kræves i folkeskolen." Da undersøgelsen er fra 2007, er der ikke inkluderet dimittender fra muslimske friskoler, som er oprettet de senere år.

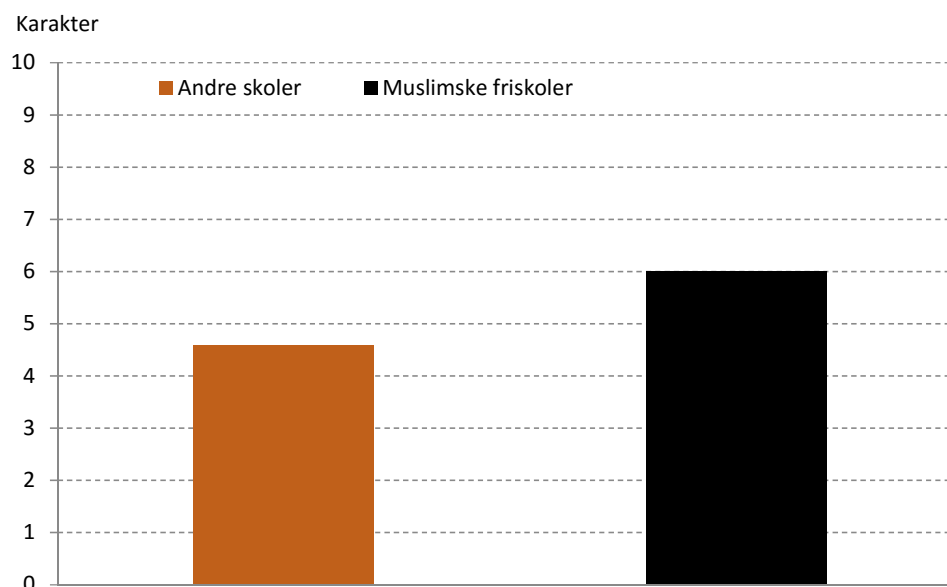
³ <http://www.faktalink.dk/titelliste/musl/muslmusl#section-4>.

⁴ Analysen anvender registerdata fra perioden 1988-2014 fra Danmarks Statistik og de muslimske friskoler identificeres ud fra et forskningsprojekt fra Københavns Universitet, se Boks 1 for nærmere detaljer.

⁵ Der tages højde for køn, forældres indkomst og uddannelse, oprindelsesland og dimittendår, se appendikset for de tekniske detaljer vedrørende analysen. Det kan selvfølgelig ikke udelukkes, at andre familiemæssige forhold, som ikke er inkluderet i analysen, er vigtige for børns opvækst – eksempelvis sproglige færdigheder, kultur eller personlighedstræk. Da forældre af børn i muslimske friskoler har lavere indkomst og uddannelse, jf. næste afsnit, tyder det imidlertid på, at de ikke besidder sproglige færdigheder, kultur eller personlighedstræk, som giver dem mere succes i uddannelsessystemet.

Dette sikrer en mere ensartet etnisk sammensætning af elever i de to grupper, hvorved en sammenligning karaktersnit bliver mere meningsfuld.

Figur 1 Forskel i karaktergennemsnit ved afgangsprøver mellem elever i muslimske friskoler og øvrige skoler

Anm.: I analysen indgår 28.876 efterkommere og indvandrere fra 17 ikke-vestlige lande, som afsluttede grundskolens afgangsprøve i perioden fra 2007 til 2014. Heraf har fra 1.634 gået på en muslimsk friskole. Se Boks 1 for nærmere beskrivelse af data.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

2. Indvandrerbørn fra muslimske friskoler kommer fra dårligere kår

Skyldes forskel bedre skoler eller bedre kår?

Præstationer i skolen påvirkes af forhold på skolen (eksempelvis undervisningens kvalitet, skolens fysiske beskaffenhed, antal elever i klassen og klassekammeraters karakteristika) og af sociale forhold knyttet til det enkelte barn (eksempelvis forældres indkomst, uddannelsesmæssige baggrund og oprindelsesland). Når elever i muslimske friskoler får højere karakterer end elever på andre skoler, er det således et centralt spørgsmål, om det skyldes bedre skoler eller bedre social baggrund.

Børn på muslimske friskoler kommer fra dårligere kår

I gennemsnit kommer børn på muslimske friskoler fra dårligere sociale kår end børn med en lignende etnisk baggrund på andre skoler, jf. Tabel 1.⁶ Mødre til børn af muslimske friskoler tjener i gennemsnit 17.000 kr. mindre pr. år end mødre til børn på andre skoler og 4,5 pct. færre har fuldført mindst en ungdomsuddannelse. Når det kommer til fædres indkomst og uddannelse, er der ingen statistisk målbar forskel.

Taler for at forskel skyldes bedre skoler

En svagere social baggrund stiller de muslimske friskolebørn dårligere i udgangspunktet. Når de til trods for et svagere udgangspunkt klarer sig bedre i skolen, tyder det på, at de muslimske friskoler er bedre til at løfte børn med indvandrebaggrund end andre skoler. Med andre ord taler resultaterne altså for, at forskellen i elevernes præstation primært skyldes bedre skoler og ikke bedre sociale kår.

⁶ Som i den forrige figur tages udgangspunkt i elever fra 17 ikke-vestlige oprindelseslande.

Tabel 1 Sammenligning af social baggrund for elever i muslimske friskoler og øvrige skoler

	Muslimske friskoler	Øvrige skoler	Forskel
Gennemsnitlig karakter, 9. kl. afgangsprøve	6,004	4,579	1,425***
Indkomst mor (kr.)	63.675	79.720	-16.045***
Indkomst far (kr.)	140.734	139.347	1.387
Fuldført ungdomsuddannelse, mor (pct.)	20,9	25,4	-4,5***
Fuldført ungdomsuddannelse, far (pct.)	35,0	33,3	1,7

Anm.: Beregningerne er udført på elevniveau. Forskel i andelen af forældres højeste fuldførte uddannelse er angivet i pct. point. Antal observationer, muslimske friskoler: 1634, øvrige skoler: 28876. Observationerne er baseret på udvalgte elever fra 17 forskellige lande fra 17 forskellige muslimske friskoler, jf. Boks 1. ***, ** og * angiver, at resultatet er statistisk signifikant på hhv. 1 pct., 5 pct.- og 10 pct. signifikansniveau.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Boks 1 Dataudtræk og metode

Til at identificere muslimske friskoler i de administrative registre anvendes en liste dannet af Institut for tværkulturelle studier og regionale studier ved Københavns Universitet, som indeholder navne på 30 muslimske friskoler – både eksisterende og tidligere friskoler.⁷ Ud af de 30 havde 17 skoler elever, som afsluttede 9. klasse i løbet af perioden 1988-2014.

I analysen sammenlignes elever fra muslimske friskoler med elever fra andre skoler i Danmark. For at få et ensartet sammenligningsgrundlag udvælges elever med samme oprindelsesland. Der dannes en liste af alle de lande, hvorfra mindst syv efterkommere eller indvandrere går på en muslimsk friskole i den nævnte periode. De giver 17 følgende lande: Tyrkiet, Libanon, Irak, Pakistan, Marokko, Somalia, Syrien, Jordan, Kuwait, Algeriet, Tunesien, Egypten, Forenede Arabiske Emirater, Afghanistan, Iran og Qatar, samt elever med uoplyste oprindelseslande fra Mellemøsten. I analysen indgår kun elever, som stammer fra et af de 17 lande.

Variable for familiernes socioøkonomiske karakteristika er konstrueret ved at anvende forældres erhvervsindkomst to år før 9. klasse afsluttes samt uddannelse og demografiske faktorer i det år 9. klasse afsluttes. Derudover konstrueres data for elevernes arbejdsmarkeds- og uddannelsesstatus hhv. 3, 5 og 10 år efter 9. klasse afsluttes.

3. Indvandrerbørn fra muslimske friskoler har højere chance for at fortsætte uddannelse

Højere chance for at gennemføre ungdomsuddannelse...

Elever, der har gået på muslimske friskoler, har otte pct. point højere chance for at have gennemført en ungdomsuddannelse tre år efter, de har afsluttet 9. klasse, end elever med samme etniske baggrund, der har gået på andre skoler, jf. Figur 2.⁸ Fem år efter 9. klasse er forskellen seks pct. point. I analysen indgår omtrent 55.000 indvandrere og efterkommere,

⁷ https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/F5FA0223-3596-4332-B6CD-67DA3C2E3436/0/rapport_muslimske_friskoler.pdf

⁸ Resultaterne i dette afsnit er nogenlunde de samme, hvis der tages højde for køn, forældres indkomst og uddannelse, oprindelsesland og dimittendår, se appendikset for de tekniske detaljer. Som nævnt kan det selvfølgelig ikke udelukkes, at andre familiemæssige forhold, som ikke er inkluderet i analysen, er vigtige for børns opvækst – eksempelvis sproglige færdigheder, kultur eller personlighedstræk. Da forældre af børn i muslimske friskoler har lavere indkomst og uddannelse, jf. afsnit 2., tyder det imidlertid på, at de ikke besidder sproglige færdigheder, kultur eller personlighedstræk, som giver dem mere succes i uddannelsessystemet.

som har afsluttet 9. klasse fra 1988 til 2014, og som stammer fra de 17 ovennævnte oprindelseslande.

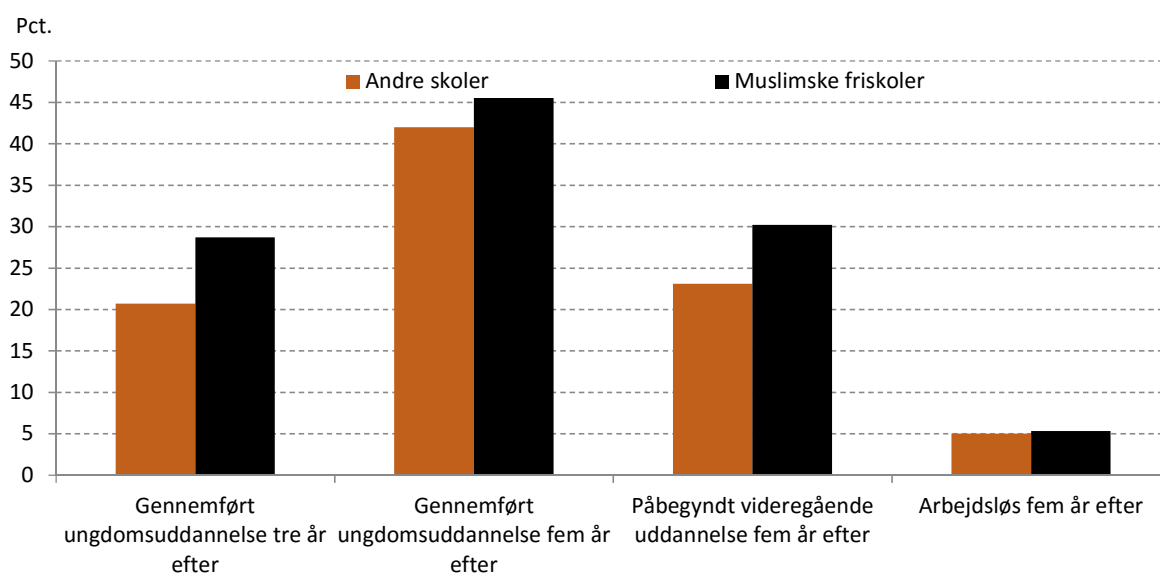
....og påbegynde i videregående uddannelse

Elever fra muslimske friskoler er godt syv pct. point mere tilbøjelige til at have påbegyndt en videregående uddannelse fem år efter afslutningen af 9. klasse, jf. Figur 2. Samtidig er sandsynligheden for, at de er arbejdsløse, ikke højere.⁹

Muslimske friskoler kan forbedre integrationen

Samlet set peger resultaterne på, at muslimske friskoler gavner den socioøkonomiske integration af flygtninge og indvandrere. Til trods for at børn, der går i disse skoler, kommer fra socialt svagere familier end muslimske børn i øvrige skoler, opnår de højere karakterer og markant flere fortsætter med uddannelsen. Når børn på muslimske friskoler kommer fra socialt svagere familier, tyder det på, at forskellen i skolepræstationer ikke skyldes udelukkede forhold som flere bøger i hjemmet eller at muslimske friskoler frasorterer vanskelige børn. Alligevel kan det ikke helt udelukkes, at børn på muslimske friskoler klarer sig bedre af årsager, som analysen ikke tager højde for.

Figur 2 Videre vej i uddannelsessystemet tre og fem år efter afslutning af 9. klasse. Fordelt på børn fra muslimske friskoler og børn fra andre skoler

Anm.: Observationerne er baseret på udvalgte elever fra 17 forskellige lande fra 17 forskellige muslimske friskoler, jf. Boks 1. For alle mål på nær andelen af arbejdsløse er forskellen signifikant på et fem pct. niveau. Antallet af observationer varierer fra 47.297 til 55.436.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

⁹ Et vigtigt spørgsmål er, hvordan elever fra muslimske friskoler klarer sig senere i voksenlivet, f.eks. på arbejdsmarkedet efter endt uddannelse. En sådan analyse vil imidlertid være forbundet med stor usikkerhed, idet den vil være baseret på relativt få personer, der har gået på muslimske friskoler. Individuer, der er i midt 30'erne eller ældre i dag, blev således færdige med folkeskolen i midt 90'erne. Der er relativt få personer, som færdiggjorde 9. klasse på en muslimsk friskole, i slut 1980'erne og frem mod midt 1990'erne. Et andet problem er, at karakteren af undervisningen på de muslimske friskoler kan have ændret sig i løbet af de sidste 20 år. Kraka vil i løbet af 2017 udgive en analyse, som ser nærmere på udviklingen over tid i antallet af elever og undervisningskvaliteten på de muslimske friskoler.

4. Appendiks: Regressionsresultater

Tabel 2 Regressionstabel til figur 1

	(1)	(2)
	Grundskolekarakter	
Muslimsk friskole	1,425*** (0,058)	1,534*** (0,057)
Indkomst mor		0,036*** (0,003)
Indkomst far		0,025*** (0,003)
Uddannelse mor		0,786*** (0,037)
Uddannelse far		0,725*** (0,033)
Konstant	4,579*** (0,015)	3,052*** (0,513)
Observationer	28,876	26,571
R ²	0,018	0,144

Anm.: ***, ** og * angiver, at resultatet er statistisk signifikant på 1 pct., 5 pct.- og 10 pct. signifikansniveau. Robuste standardfejl angives i parentes. Se Boks 1 for definition af sample. Muslimsk friskole er en dummy for, om barnet går på en muslimsk friskole. Indkomst mor og indkomst far er den naturlige logaritme til barnets hhv. mors og fars indkomst, to år før 9. klasse afsluttes. Uddannelse mor og far er dummy'er, som angiver, om barnets hhv. mor og far har gennemført mindst en ungdomsuddannelse i året, hvor barnet afslutter 9. klasse. I søjle (2) er desuden kontrolleret for dummy'er for oprindelsesland og afslutningsår.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.

Tabel 3 Regressionstabel til figur 2

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
	Ungdomsuddannelse 3 år efter	Ungdomsuddannelse 3 år efter	Ungdomsuddannelse 5 år efter	Ungdomsuddannelse 5 år efter	Videregående uddan- nelse 5 år efter	Videregående uddan- nelse 5 år efter	Arbejdsløs 5 år efter	Arbejdsløs 5 år efter
Muslimsk friskole	0,080*** (0,011)	0,077*** (0,011)	0,056*** (0,013)	0,057*** (0,012)	0,071*** (0,012)	0,070*** (0,012)	0,003 (0,005)	0,001 (0,005)
Indkomst mor		0,003*** (0,000)		0,005*** (0,000)		0,005*** (0,000)		-0,001*** (0,000)
Indkomst far		0,004*** (0,000)		0,005*** (0,000)		0,004*** (0,000)		-0,001*** (0,000)
Uddannelse mor		0,088*** (0,006)		0,096*** (0,008)		0,097*** (0,008)		-0,010*** (0,003)
Uddannelse far		0,071*** (0,005)		0,090*** (0,007)		0,080*** (0,006)		-0,007** (0,003)
Observationer	55,436	48,667	47,292	41,229	47,292	41,229	47,292	41,229
R ²	0,001	0,080	0,000	0,136	0,001	0,107	0,000	0,020

Anm.: ***, ** og * angiver, at resultatet er statistisk signifikant på 1 pct., 5 pct. og 10 pct. signifikansniveau. Robuste standardfejl angives i parentes. Se Boks 1 for definition af sample. Muslimsk friskole er en dummy for, om barnet går på en muslimsk friskole. Indkomst mor og indkomst far er den naturlige logaritme til barnets hhv. mors og fars indkomst, to år før 9. klasse afsluttes. Uddannelse mor og far er dummy'er, som angiver, om barnets hhv. mor og far har gennemført mindst en ungdomsuddannelse i året, hvor barnet afslutter 9. klasse. I søjle (2), (4), (6) og (8) er desuden kontrolleret for dummy'er for oprindelsesland og afslutningsår.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata.